

ΠΡΑΚΤΙΚΟ της 21ης Απριλίου 2024

Στην Καλαμάτα και στο Πνευματικό Κέντρο, σήμερα στις 21 Απριλίου 2024, ημέρα Κυριακή και ώρα 11.30', συνήλθαν, τα μέλη του σωματείου που εδρεύει στο Μαυρομάτι Ιθώμης (Αρχαία Μεσσήνη), υπό την επωνυμία "Εταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών", σε έκτακτη συνεδρίαση (συνέλευση), κατόπιν της νόμιμης πρόσκλησης του διοικητικού συμβουλίου, με θέματα ημερήσιας διάταξης:

α/Οικονομικός απολογισμός του Δ.Σ. έτους 2023, β/ Συζήτηση για τα πεπραγμένα του Δ.Σ. και τους νέους σχεδιασμούς της ΕΜΑΣ, γ/ Έγκριση της απόφασης του Δ.Σ. για το ποσό της οικονομικής συνδρομής των μελών της ΕΜΑΣ, δ/ Αρχαιρεσίες για εκλογή νέου Διοικητικού Συμβουλίου και Εξελεγκτικής Επιτροπής.

Επί συνόλου εγγεγραμμένων 49, παρέστησαν στη συνέλευση αυτοπροσώπως 25 μέλη, ενώ εκπροσωπήθηκαν 13, με εξουσιοδότηση γραπτή προς ισάριθμα παριστάμενα μέλη, σύμφωνα με το καταστατικό. Επομένως διαπιστώθηκε η απαρτία της Γ.Σ., σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 5 του καταστατικού, και τηρήθηκε η προδικασία του καταστατικού, για την πρόσκληση των μελών (δημοσίευση σε τοπική εφημερίδα και ατομικές προσκλήσεις). Προσωρινά στη Γ.Σ. προήδρευσε ο πρόεδρος του σωματείου Ανδρέας Σαρρής, ο οποίος ανέγνωσε τα θέματα της ημερήσιας διάταξης. Κατόπιν, αφού προηγουμένως τηρήθηκε ενός λεπτού σιγή στη μνήμη του αείμνηστου Πέτρου Θέμελη, εκλέχθηκε ομόφωνα ως πρόεδρος της γενικής συνέλευσης η Μαίρη Μπελογιάννη και άρχισε η διαδικασία, με γραμματέα τον γραμματέα της ΕΜΑΣ Κωνσταντίνο Τσαπόγα, όπως ορίζει το καταστατικό της.

Ακολούθως, η πρόεδρος συμφώνησε να συζητηθούν πρώτα το α και γ θέμα της ημερήσιας διάταξης, στη συνέχεια το β, που απαιτεί μεγαλύτερη διαδικασία και συζήτηση και τέλος να γίνουν οι αρχαιρεσίες. Ο λόγος δόθηκε στον πρόεδρο του Δ.Σ., λόγω απουσίας της ταμίας. Ο πρόεδρος του Δ.Σ. ανέγνωσε τον οικονομικό απολογισμό έτους 2023 που συνέταξε ο λογιστής και ενέκρινε το Δ.Σ. Κατόπιν,

δόθηκε ο λόγος στο μέλος της Εξελεγκτικής Επιτροπής Ηλία Ιωαννίδη, ο οποίος διάβασε την έκθεση που συνέταξε η επιτροπή αυτή, η οποία βρήκε την οικονομική διαχείριση του έτους 2023 εντάξει και σύμφωνη με το καταστατικό κι επομένως ζητεί από τη Γ.Σ. να εγκριθεί ο απολογισμός και να απαλλαγεί το Δ.Σ. από κάθε ευθύνη.

Επακολούθησε διαλογική συζήτηση και κατόπιν τα μέλη της Γ.Σ. ομόφωνα ενέκριναν τον οικονομικό απολογισμό του Δ.Σ. έτους 2023, με ανάταση των χεριών, απαλλάσσοντας το Δ.Σ. από κάθε ευθύνη.

Κατόπιν ο πρόεδρος, αφού έλαβε το λόγο εισηγήθηκε το γ θέμα της ημερήσιας διάταξης και ανέγνωσε το πρακτικό του Δ.Σ. για αύξηση της ετήσιας συνδρομής εκάστου μέλους από 5 σε 10 ευρώ, και ζήτησε από τη Γ.Σ. των μελών την έγκριση της απόφασης. Τα μέλη, με ανάταση των χεριών, ενέκριναν ομόφωνα την απόφαση του Δ.Σ. για καθορισμό της συνδρομής σε 10 ευρώ ετησίως.

Μετά ταύτα, δόθηκε και πάλι ο λόγος στον πρόεδρο του Δ.Σ., ο οποίος με την έναρξη της εισήγησης, ζήτησε από την πρόεδρο της Γ.Σ. να επιτρέψει στο μέλος της ΕΜΑΣ, Εύη Λαμπροπούλου, αρχαιολόγο και συνεργάτιδα του αποβιώσαντος καθηγητή Πέτρου Θέμελη, να παρουσιάσει περιληπτικά το ανασκαφικό έργο που έγινε το έτος 2023, μέχρι το θάνατο του καθηγητή. Αφού τελείωσε η παρουσίαση, ο πρόεδρος του Δ.Σ., που έλαβε το λόγο εξέθεσε πεπραγμένα, ήτοι τις ενέργειες και δραστηριότητες του Δ.Σ., από το θάνατο του Πέτρου Θέμελη, μέχρι σήμερα. Στη συνέχεια εισηγήθηκε, τους, κατά την άποψή του, στόχους και το πρόγραμμα δράσης που πρέπει να αναπτύξει το νέο Δ.Σ.. Επακολούθησε συζήτηση, κατά την οποία μέλη εξέθεσαν τις απόψεις τους και τις προτάσεις τους. Αφού περατώθηκε η συζήτηση και επί του θέματος αυτού (β) της ημερήσιας διάταξης, η Γ.Σ. εισήλθε στη διαδικασία του δ θέματος της ημερήσιας διάταξης (αρχαιρεσιών), και κλήθηκαν τα μέλη να υποβάλουν υποψηφιότητες για το Δ.Σ. και την Εξ. Επιτροπή.

Η Εφορευτική Επιτροπή, αφού τελείωσε η διαδικασία για δήλωση υποψηφιοτήτων, έκαμε το σχετικό κατάλογο.

Για το αξίωμα του μέλους του Δ.Σ. έθεσαν υποψηφιότητα: 1/ Δικαίος Κωνσταντίνος 2/Λαμπροπούλου Εύη (Ευγενία) 3/ Μπαλόπουλος Δημήτριος, 4/Μπένος Σταύρος, 5/ Παπαδόγκωνας Αναστάσιος, 6/ Σαρρής Ανδρέας, και 7/ Τσαπόγας Κωνσταντίνος.

Για την Εξελ. Επιτροπή: 1/Αντωνοπούλου Σταυρούλα, 2/ Ηλιόπουλος Δημήτριος και 3/ Ιωαννίδης Ηλίας.

Η εφορευτική επιτροπή κατάρτισε ενιαίο ψηφοδέλτιο με τους υποψηφίους κατ' αλφαβητική σειρά, χωριστά για το Δ.Σ. και για την Ε.Ε. και κάλεσε τα μέλη σε μυστική ψηφοφορία δια ψηφοδελτίων.

Σύμφωνα με το πρακτικό που συνέταξε η Εφορευτική Επιτροπή, μετά το τέλος της ψηφοφορίας μετρήθηκαν τα ψηφοδέλτια και βρέθηκαν εντός της κάλπης 38 έγκυρα, δηλαδή όσα και οι ψηφίσαντες (25 παραστάτες αυτοπροσώπως και 13 εκπροσωπούμενοι). Από τη διαλογή προέκυψε ότι οι υποψήφιοι, για το Δ.Σ. έλαβαν έκαστος αριθμό ψήφων (σταυρούς προτίμησης), ως εξής: Δικαίος Κωνσταντίνος δέκα (10), Λαμπροπούλου Εύη (Ευγενία) τριάντα πέντε (35), Μπαλόπουλος Δημήτριος είκοσι (20), Μπένος Σταύρος τριάντα (30), Παπαδόγκωνας Αναστάσιος δώδεκα (12), Σαρρής Ανδρέας τριάντα τρεις (33) και Τσαπόγας Κωνσταντίνος είκοσι δύο (22).

Για την Εξελεγκτική Επιτροπή, οι ψήφοι προτίμησης (σταυροί) που έλαβαν οι υποψήφιοι ήταν οι εξής: Αντωνοπούλου Σταυρούλα τριάντα τέσσερις (34) , Ηλιόπουλος Δημήτριος είκοσι εννέα (29) και Ιωαννίδης Ηλίας είκοσι τέσσερις (24).

Μετά από αυτό η εφορευτική επιτροπή ανακήρυξε ως επιτυχόντες υποψήφιους για το Δ.Σ. τους εξής: Λαμπροπούλου Εύη (Ευγενία), Μπαλόπουλο Δημήτριο, Μπένο Σταύρο, Σαρρή Ανδρέα και Τσαπόγα Κωνσταντίνο. Ως αναπληρωματικούς ανακήρυξε πρώτον τον Αναστάσιο Παπαδόγκωνα και δεύτερο τον Κωνσταντίνο Δικαίο.

Για την Εξελεγκτική Επιτροπή ανακήρυξε ως επιτυχόντες και τους τρεις υποψήφιους.

Μη υπάρχοντος άλλου θέματος στην ημερήσια διάταξη, λύθηκε η συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης των μελών της ΕΜΑΣ και για την πιστοποίηση των ανωτέρω συντάχθηκε το παρόν πρακτικό, το οποίο υπογράφηκε, σύμφωνα με το καταστατικό του σωματείου, ως έπεται.

Η Πρόεδρος

Ο Γραμματέας

ΜΑΙΡΗ ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΠΟΓΑΣ

Το παρόν αποτελεί ακριβές αντίγραφο από το βιβλίο πρακτικών Δ.Σ. της 'Εταιρείας Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών'.

Καλαμάτα, 23-4-2024

Η Πρόεδρος

Ο Γραμματέας

ΕΥΓΕΝΙΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΑΡΡΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΟ της 22ας Απριλίου 2024

Στην Καλαμάτα, σήμερα στις 22 Απριλίου 2024, ημέρα Δευτέρα και ώρα 18.00' συνήλθαν, μετά από πρόσκληση του μέλους του Δ.Σ. Ευγενίας (Εύης) Λαμπροπούλου τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του σωματείου που εδρεύει στο Μαυρομάτι (Αρχαία Μεσσήνη), υπό την επωνυμία “Έταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών” (ΕΜΑΣ), τα οποία εκλέχθηκαν από τη γενική συνέλευση των μελών της ΕΜΑΣ κατά τις αρχαιρεσίες που διεξήχθησαν στις 21-4-2024 και με θέμα ημερήσιας διάταξης “συγκρότηση σε σώμα του Δ.Σ.”.

Παρόντες ήταν άπαντες οι εκλεγέντες Ευγενία (Εύη) Λαμπροπούλου, Σταύρος Μπένος, Κωνσταντίνος Τσαπόγας, Ανδρέας Σαρρής και Δημήτριος Μπαλόπουλος.

Μετά από διαλογική συζήτηση, ομόφωνα τα μέλη εκλέξανε ως πρόεδρο του σωματείου την Ευγενία (Εύη) Λαμπροπούλου, αρχαιολόγο, Υπάλληλο του ΥΠΠΟΑ, (ΑΦΜ 056490311), κάτοικο Καλαμάτας, συν. Κεραμιδολόγος, Αγριώματα Βέργας Καλαμάτας, ως αντιπρόεδρο τον Σταύρο Μπένο, Τοπογράφο – Μηχανικό, Πρόεδρο Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ», (ΑΦΜ 011855486), κάτοικο Καλαμάτας, οδός Κρήτης 72, ως ταμία τον Κωνσταντίνο Τσαπόγα, συνταξιούχο, (ΑΦΜ 015031753), κάτοικο Καλαμάτας, οδός Οιχαλίας 16, ως γραμματέα τον Ανδρέα Ηλ. Σαρρή, συνταξιούχο, (ΑΦΜ 016603200), κάτοικο Καλαμάτας, οδός Γ. Ρουμελιώτη 2 και ως αναπληρωτή γραμματέα τον Δημήτριο Μπαλόπουλο, δημόσιο Υπάλληλο (ΑΦΜ 032045190), οδός Ανθέων 19, Καλαμάτα.

Μη υπάρχοντος άλλου θέματος στην ημερήσια διάταξη, λύθηκε η συνεδρίαση του Δ.Σ. και για την πιστοποίηση των ανωτέρω, συντάχθηκε το παρόν, το οποίο διαβάσθηκε, βεβαιώθηκε και υπογράφεται σύμφωνα με το καταστατικό, ως έπεται.

Η Πρόεδρος

Ο Γραμματέας

Τα μέλη

ΕΥΓΕΝΙΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΑΡΡΗΣ

Το παρόν αποτελεί ακριβές αντίγραφο από το βιβλίο πρακτικών Δ.Σ. της 'Έταιρείας Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών”.

Καλαμάτα, 23-4-2024

Η Πρόεδρος

ΕΥΓΕΝΙΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Γραμματέας

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΑΡΡΗΣ

Γ.Σ. 21-4-2024

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ===== ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Του ΑΝΔΡΕΑ ΣΑΡΡΗ, προέδρου του ΔΣ της ΕΜΑΣ.

Όλοι γνωρίζετε για το τεράστιο ανασκαφικό και αναστηλωτικό έργο που έχει τελεστεί στην Αρχαία Μεσσήνη από το έτος 1986 και μετά, οπότε, διορισμένος από την Αρχαιολογική Εταιρεία, ανέλαβε ως επικεφαλής του έργου ο αείμνηστος Πέτρος Θέμελης.

Και όλοι θαυμάζουμε το μνημειώδες αυτό έργο που μας άφησε, ως το μεγαλύτερο πολιτιστικό δώρο που θα μπορούσε να προσφερθεί στη Μεσσηνία.

Δεν γνωρίζουν όλοι όμως τη συμβολή της ΕΜΑΣ, ως σωματείου, στην επίτευξη του έργου, που είχε ονειρευτεί και σχεδιάσει ο Πέτρος Θέμελης.

Η ΕΜΑΣ, με κύριο σκοπό την υποστήριξη του ανασκαφικού-αναστηλωτικού έργου, την ανάδειξη της Αρχαίας Μεσσήνης και τη συντήρηση των ευρημάτων και του αρχαιολογικού χώρου, ως μη κερδοσκοπικό νομικό πρόσωπο, εξασφάλιζε τα ποσά, για την επίτευξη των σκοπών από δωρεές, χορηγίες τρίτων και συνδρομές. Κατά τη διάρκεια της ύπαρξής της, συνέβαλε ουσιαστικά, για τους άνω σκοπούς, **καταβάλλοντας κατ' έτος εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ στις απαιτούμενες δαπάνες.** Συγχρόνως, απασχόλησε και μέχρι προσφάτως απασχολούσε πολυπληθές προσωπικό (συντηρητές, αναστηλωτές, εργατοτεχνίτες κ.λπ.), οι οποίοι έχουν πλέον καταστεί ειδικοί για την εκτέλεση των παραπάνω εργασιών.

Έχω υπολογίσει, από τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, ότι κατά τη διάρκεια ζωής της η ΕΜΑΣ, δηλαδή εντός 30ετίας, εισέφερε συνολικά ποσά σχεδόν 10.000.000 ευρώ.

Τα ποσά εξασφάλιζε με τον προγραμματισμό του ο αείμνηστος καθηγητής, λόγω του κύρους και της αναγνώρισης του έργου του.

Για τα προηγούμενα του έτους 2023 έτη, ομιλούν τα θαυμαστά αποτελέσματα, τα

οποία όλοι γνωρίζουμε. Κατά το έτος 2023, και μέχρι το θάνατο του Πέτρου Θέμελη, είχε εκτελεσθεί υπό την καθοδήγησή του και με έξοδα της ΕΜΑΣ ένα επίσης εντυπωσιακό ανασκαφικό και σωστικό έργο, για το οποίο, αν έχετε την υπομονή, θα μπορούσε να σας πληροφορήσει η στενή συνεργάτης του εκλιπόντος, αρχαιολόγος Εύη Λαμπροπούλου, διότι και ο ίδιος ο καθηγητής, αν ζούσε, θα ένιωθε σίγουρα την ανάγκη να εξηγήσει και να μοιραστεί μαζί σας την ικανοποίηση για το μέγεθος του περισυνού επιτεύγματος.

Πεπραγμένα από το θάνατο του Θέμελη και μετά.

α. Ο θάνατος του αγαπητού Πέτρου Θέμελη ήταν αδόκητος και προκάλεσε εκκρεμότητες.

Η ΕΜΑΣ έπρεπε να πληρώσει τις οικον. υποχρεώσεις και να διεκπεραιώσει τις εκκρεμότητες.

β. Η οικονομική κατάσταση δεν ήταν και τόσο άνετη, επειδή οι εργασίες είχαν συνεχισθεί μέχρι και το χρόνο του θανάτου του, ιδίως στο ιερό της Ίσιδας, και οι ανάγκες των εντατικών εργασιών είχαν εξαντλήσει το περισσότερο μέρος των μετρητών. Εκ των πραγμάτων, δεν υπήρχε και προοπτική για άμεσα έσοδα, διότι εξέλειπε το μέχρι τότε πρόγραμμα που εξασφάλιζε κονδύλια από χορηγούς. (δηλαδή ανασκαφικό- αναστηλωτικό).

Έγινε λοιπόν προσπάθεια για συνετή διαχείριση μέχρι να αναπροσδιορισθεί το πρόγραμμα.

----- Ο νέος ρόλος της ΕΜΑΣ.

Για εξασφάλιση χρημάτων η ΕΜΑΣ δεν μπορούσε πλέον, εκ των πραγμάτων, να βασίζεται σε ανασκαφικό ή αναστηλωτικό προγραμματισμό, παρά σε νέο ρόλο.

Εξάλλου, χωρίς νέο ρόλο, ποία θα ήταν και η σκοπιμότητα ύπαρξης της ΕΜΑΣ;

Σχεδιάσαμε λοιπόν να συμβάλει η ΕΜΑΣ στη συντήρηση, διατήρηση και

ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου και των μνημείων. Το σπουδαίο επίτευγμα του αείμνηστου Π. Θέμελη, πρέπει να συντηρηθεί ως το μεγαλύτερο πολιτιστικό δώρο που προσφέρθηκε ποτέ στη Μεσσηνία και τους Μεσσήνιους. (Αυτός ο προγραμματισμός περιλαμβάνεται άλλωστε στους σκοπούς του καταστατικού της ΕΜΑΣ).

Χωρίς τη συντήρηση, δεν νοείται ούτε και ανάδειξη- προβολή του αρχαιολογικού χώρου.

Όμως, τούτο δεν μπορούσε να γίνει χωρίς τη συνεργασία με το ΥΠ.ΠΟ. Η ΕΜΑΣ, ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, δεν έχει την εξουσία εισόδου και πρωτοβουλιών για εκτέλεση εργασιών στον αρχαιολογικό χώρο, χωρίς την άδεια της αρχαιολογικής υπηρεσίας.

Επίσκεψη στην Υπουργό. (με την προσωπική παρέμβαση του Σταύρου Μπένου)

Μνημόνιο συνεργασίας.. Υπογράφηκε ήδη από την Υπουργό Πολ.

Ανατίθεται στην ΕΜΑΣ να συμβάλει στη συντήρηση του αρχαιολογικού χώρου και των μνημείων. Στη φροντίδα, συντήρηση και διατήρηση του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Μεσσήνης.

Απόσπασμα από το μνημόνιο:

Η προστασία και ανάδειξη της αρχαίας Μεσσήνης, που λειτουργεί ταυτόχρονα ως αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής ζωής όλου του νομού, είναι δράση πολυδιάστατη. Η αρχαία Μεσσήνη όλα αυτά τα χρόνια υποδέχεται καλλιτεχνικές δημιουργίες, συναυλίες, θέατρο, χορό, έργα τέχνης, αποτελώντας πόλο έλξης για πλήθος κόσμου. Στηριζόταν τα τελευταία 35 χρόνια στην υποδειγματική ανασκαφή, αναστήλωση και φροντίδα του διευθυντού των ανασκαφών και αναστηλώσεων Πέτρου Θέμελη, μέσω της Αρχαιολογικής Εταιρείας, και της Εταιρείας που είχε ιδρύσει (ΕΜΑΣ), για να στηρίξει το σκοπό αυτό.

Ο κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος, συνολικής έκτασης 2.700 στρεμμάτων, εκ των οποίων τα 350 βρίσκονται εντός της περίφραξης, χρίζει ετήσιας, συστηματικής μέριμνας για να παραμένει καθαρός, επισκέψιμος και ευπρεπισμένος. Οι αυξημένες ανάγκες για συστηματικούς καθαρισμούς του χώρου από τη βλάστηση, για συνεχείς εργασίες συντήρησης των αρχιτεκτονικών καταλοίπων, καθώς και η κατά περιόδους μη επαρκής χρηματοδότηση για την υλοποίηση του συνόλου των εργασιών που απαιτούνται, καθιστούν την σύμπραξη

των δύο φορέων στο πλαίσιο του παρόντος Μνημονίου, ιδιαίτερα σημαντική για την επίτευξη του κοινού στόχου.

---- Απομένει πλέον η εξασφάλιση των ποσών που απαιτούνται για την πραγματοποίηση αυτού του νέου ρόλου. Ήδη στελέχη της ΕΜΑΣ είναι σε επαφή με ενδιαφερόμενους χορηγούς που ανέμεναν την υπογραφή του μνημονίου.

Παράλληλα, προώθηση άλλων θεμάτων:

---- Εξασφάλιση της χρήσης των δυο ακινήτων από τη ΕΜΑΣ για μια 5ετία, Δηλαδή του ακινήτου επί της οδού Ψαρομηλίγκου στην Αθήνα, όπου και τα γραφεία της ΕΜΑΣ και του μικρού διαμερίσματος κάτω από το Μουσείο Αρχαίας Μεσσήνης, όπου και είχε το διαίτημά του ο αποβιώσας Πέτρος Θέμελης.

-- Εκκρεμότητα με Ίδρυμα Κωστόπουλου.

Μετά από αλληλογραφία, εξασφαλίσαμε από το ίδρυμα την αποδοχή του νέου ρόλου της ΕΜΑΣ και τη χρηματοδότηση με 35.000 ευρώ για το έτος 2024.---

---- Εκκρεμότητα με το corpus επιγραφών (900 επιγραφές). -Μπαρδάνη- Επίλυση της εκκρεμότητας με το Ίδρυμα Κωνσταντακόπουλου. Εξασφάλιση 15.000 ευρώ για το πρώτο διετές μέρος της μελέτης, ενώ απομένει τη συνεννόηση με άλλο προσφερόμενο ίδρυμα για την αποπεράτωση του 2ου διετούς μέρους της μελέτης.

---- Βιβλιοθήκη Πέτρου Θέμελη.

Μετά από συνεννόηση με τη Λαϊκή Βιβλιοθήκη Καλαμάτας, η βιβλιοθήκη του Πέτρου Θέμελη θα τοποθετηθεί για κοινή χρήση, σε περίοπτη ξεχωριστή θέση στον 5ο όροφο του Πνευματικού Ιδρύματος Καλαμάτας, ιδιοκτησίας της Λαϊκής Βιβλιοθήκης Καλαμάτας.

Ατυχίες και έκτακτα

Στις αρχές του έτους είχαμε απρόβλεπτα προβλήματα από διαρρήξεις και καταστροφές στο κτίριο της οδού Ψαρομηλίγκου και αναγκασθήκαμε σε επισκευές και απρόβλεπτες δαπάνες, καθώς και σε ασφάλιση του κτιρίου για ενδεχόμενη πυρκαϊά και βανδαλισμούς.

Εισηγήση για πρόγραμμα και νέους στόχους.

α. Η ΕΜΑΣ συμπληρώνει 30 χρόνια από την ίδρυση. Πρέπει να το εκμεταλλευτούμε.

Εισηγούμαι να γίνει ενημέρωση των δωρητών, αλλά και του κοινού, για το εκτελεσθέν έργο και τους νέους στόχους.

β. Στις 27-10-24 κλείνει ένας χρόνος από το θάνατο του Π.Θέμελη.

Εισηγούμαι να κατατεθούν προτάσεις για εκδηλώσεις- (γραφτές εισηγήσεις προς την ΕΜΑΣ από κάθε μέλος).

γ. Επιβάλλεται η αναδιοργάνωση της ιστοσελίδας ΕΜΑΣ που μπορεί να συμπεριλάβει και τράπεζα επιστημονικών πληροφοριών σχετικών με την Αρχαία Μεσσήνη και τον αρχαιολογικό χώρο. (π.χ. το ανασκαφικό και αναστηλωτικό έργο, περιεχόμενα βιβλιοθηκών, ιδίως της βιβλιοθήκης του Πέτρου Θέμελη, βιβλιογραφία επιστημονικών αντικειμένων, καθώς και τα επιστημονικά συγγράμματα και επιστημονικές, γενικά, εργασίες), ώστε να μπορεί να βοηθηθεί κάθε ενδιαφερόμενος μελετητής.

ε. Η ΕΜΑΣ να Ενθαρρύνει τη σύνταξη μελετών κι επιστημονικών έργων από εγνωσμένου κύρους επιστήμονες, για θέματα που σχετίζονται με την αρχαία Μεσσήνη και τον αρχαιολογικό χώρο. Θα πρότεινα μάλιστα και μια συνεργασία με το Τμήμα Ιστορίας Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Ωσαύτως να γίνει έρευνα για ανέκδοτα επιστημονικά έργα του Π.Θέμελη και συνεννόηση με τους κληρονόμους του για την έκδοση.

δ. Σκέψεις και προτάσεις για την προβολή του αρχαιολογικού χώρου της Αρχαίας Μεσσήνης.

Το Δ.Σ. να σχεδιάσει και να καλέσει τα μέλη σε συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων.

Σήμερα μπορούμε να ακούσουμε απόψεις που μπορεί να χρησιμεύσουν και ως ιδέες για να ξεκινήσει ο σχεδιασμός..

Θα πρότεινα το νέο ΔΣ να συγκροτήσει, από το σύνολο των μελών της ΕΜΑΣ που προσφέρονται, δύο **μόνιμες επιτροπές** εργασίας που θα σχεδιάζουν και θα υποβοηθούν τα έργα του ΔΣ. στους ανωτέρω σκοπούς.

1/ Επιτροπή ανάδειξης και προβολής της Αρχαίας Μεσσήνης.

Θα εισηγείται μέσα για την επίτευξη του άνω σκοπού, όπως εύρεση πόρων από ενδιαφερόμενους χορηγούς, οργάνωση εκδηλώσεων, παραγωγή ντοκιμαντέρ και ψηφιακών μέσων παρουσίασης κ.λ.π.

Η επιτροπή αυτή θα μπορεί επίσης να επισημαίνει ελλείψεις και προβλήματα λειτουργίας του αρχαιολογικού χώρου.

2/ Επιτροπή προώθησης των επιστημονικών σπουδών για την Αρχαία Μεσσήνη και τον αρχαιολογικό χώρο, όπως μελέτες με ιστορικό, αρχαιολογικό, αρχιτεκτονικό καλλιτεχνικό κ.λ.π. περιεχόμενο.

Μέσα επίτευξης αυτού του σκοπού από την ΕΜΑΣ: Αμοιβές μελετών, βραβεία, πληρωμές εκδόσεων κ.λ.π. εξασφαλίζοντας τα αναγκαία χρήματα από χορηγούς.

Έργο της επιτροπής επίσης θα είναι επίσης η παρακολούθηση και ο συνεχής εμπλουτισμός της ιστοσελίδας και η επιμέλεια για συγκρότηση μιας τράπεζας επιστημονικών πληροφοριών, που θα σχετίζεται με την Αρχαία Μεσσήνη και τον αρχαιολογικό χώρο.

Ως απερχόμενος πρόεδρος του Δ.Σ. θα ήθελα να ευχαριστήσω τα μέλη του ΔΣ για τη συμβολή τους στη διεκπεραίωση των υποθέσεων της ΕΜΑΣ.

Ιδιαίτερως αισθάνομαι την υποχρέωση να ευχαριστήσω το μέλος της ΕΜΑΣ πρώην υπουργό Σταύρο Μπένο για την ουσιαστική συμβολή του στην επίτευξη των στόχων του ΔΣ, και ιδίως για το θέμα της υπογραφής του μνημονίου συνεργασίας με το

Υπουργείο Πολιτισμού.

Επίσης οφείλω να ευχαριστήσω και την κ. Εύη Λαμπροπούλου, αρχαιολόγο, που ήταν από χρόνια και στενή συνεργάτιδα του αείμνηστου Πέτρου Θέμελη, η οποία βοήθησε και συνέβαλε τα μέγιστα στην προώθηση της λύσης των εκκρεμοτήτων που μας απασχόλησαν, δεδομένου ότι είναι από εκείνους που έχουν σπουδαία πείρα σχετικά με τις δραστηριότητες της ΕΜΑΣ και το έργο του εκλιπόντος.

Θα ήταν παράλειψή μου αν δεν αναφερόμουν και στο μέλος της ΕΜΑΣ Δημήτρη Μπαλόπουλο, υπάλληλο του Υπ. Πολιτισμού, εργαζόμενο στον αρχαιολογικό χώρο της Αρχ. Μεσσήνης, ο οποίος ήταν ο επί σειρά ετών συνεργάτης του Πέτρου Θέμελη και συντονιστής στη διεκπεραίωση των οδηγιών του, για όλα τα πρακτικά ζητήματα που είχαν σχέση με τη λειτουργία της ΕΜΑΣ, καθώς και για το ανασκαφικό-αναστηλωτικό έργο.

Ο Δημήτρης Μπαλόπουλος εξακολούθησε να βοηθά το ΔΣ και μετά το θάνατο του αείμνηστου καθηγητή, σε όλα τα ζητήματα που απαιτούσαν την πείρα του.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Πρακτικό της Εφορευτικής Επιτροπής της 21-4-2024

Στην Καλαμάτα και στο Πνευματικό Κέντρο, σήμερα στις 21 Απριλίου 2024, ημέρα Κυριακή και ώρα 13.00 συνήλθαν τα μέλη της Εφορευτικής Επιτροπής για τη διεξαγωγή της ψηφοφορίας προς εκλογή διοικητικού συμβουλίου και Εξελεγκτικής Επιτροπής του σωματείου που εδρεύει στο Μαυρομάτι Ιθώμης (Αρχαία Μεσσήνη), υπό την επωνυμία “Εταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών”, που εκλέχθηκαν από τη Γενική Συνέλευση των μελών, αποτελούμενης από τους 1/ Ελένη Ντυμένου, 2/Δήμητρα Ψαρούλη και 3/ Ιωάννη Σαρρή.

Η Εφορευτική Επιτροπή, αφού τελείωσε η διαδικασία για δήλωση υποψηφιοτήτων, έκαμε το σχετικό κατάλογο.

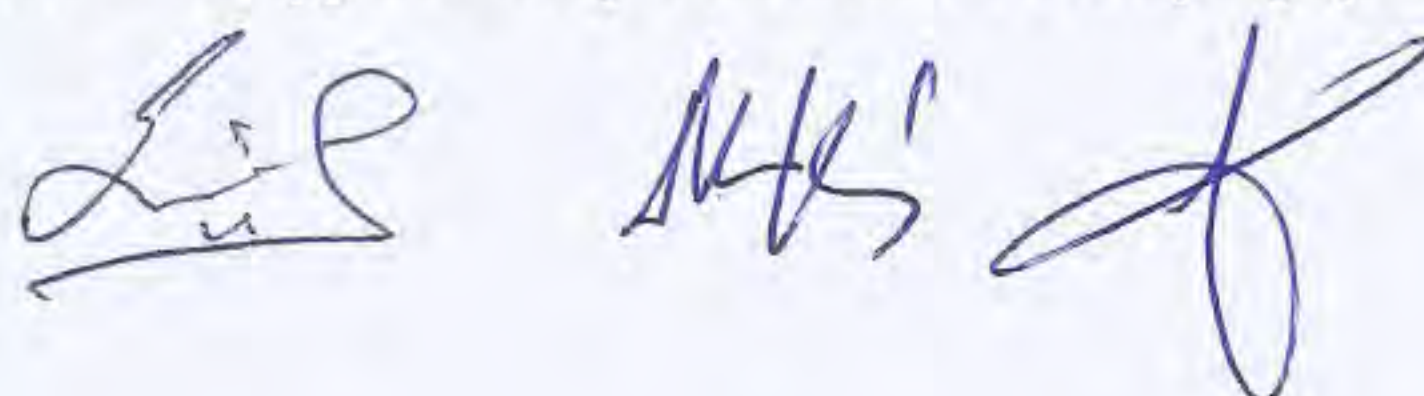
Για το αξίωμα του μέλους του Δ.Σ. έθεσαν υποψηφιότητα: 1/ Δικαίος Κωνσταντίνος 2/Λαμπροπούλου Εύη (Ευγενία) 3/ Μπαλόπουλος Δημήτριος, 4/Μπένος Σταύρος, 5/ Παπαδόγκωνας Αναστάσιος, 6/ Σαρρής Ανδρέας, και 7/ Τσαπόγας Κωνσταντίνος.

Για την Εξελ. Επιτροπή: 1/Αντωνοπούλου Σταυρούλα, 2/ Ηλιόπουλος Δημήτριος και 3/ Ιωαννίδης Ηλίας.

Η εφορευτική επιτροπή κατάρτισε ενιαίο ψηφοδέλτιο με τους υποψηφίους κατ'αλφαβητική σειρά, χωριστά για το ΔΣ και για την ΕΕ και κάλεσε τα μέλη σε μυστική ψηφοφορία δια ψηφοδελτίων.

Μετά το τέλος της ψηφοφορίας μετρήθηκαν τα ψηφοδέλτια και βρέθηκαν εντός της κάλπης 38 έγκυρα, δηλαδή όσα και οι ψηφίσαντες. (25 παραστάντες αυτοπροσώπως και 13 εκπροσωπούμενοι). Από τη διαλογή προέκυψε ότι οι υποψήφιοι, για το Δ.Σ. Έλαβαν έκαστος αριθμό ψήφων (σταυρούς προτίμησης), ως εξής: Δικαίος Κωνσταντίνος δέκα (10), Λαμπροπούλου Εύη (Ευγενία) τριάντα πέντε (35) , Μπαλόπουλος Δημήτριος είκοσι (20), Μπένος Σταύρος τριάντα (30), Παπαδόγκωνας Αναστάσιος δώδεκα (12), Σαρρής Ανδρέας τριάντα τρεις (33) και Τσαπόγας Κωνσταντίνος είκοσι δύο (22).

Για την Εξελεγκτική Επιτροπή, οι ψήφοι προτίμησης (σταυροί) που έλαβαν οι υποψήφιοι ήταν οι εξής: Αντωνοπούλου Σταυρούλα τριάντα τέσσερις (34) , Ηλιόπουλος Δημήτριος είκοσι εννέα (29) και Ιωαννίδης Ηλίας είκοσι τέσσερις (24).

Μετά από αυτό η εφορευτική επιτροπή ανακήρυξε ως επιτυχόντες υποψήφιους για το ΔΣ τους εξής: Λαμπροπούλου Εύη (Ευγενία), Μπαλόπουλο Δημήτριο, Μπένο Σταύρο, Σαρρή Ανδρέα και Τσαπόγα Κωνσταντίνο. Ως αναπληρωματικούς ανακήρυξε πρώτον τον Αναστάσιο Παπαδόγκωνα και δεύτερο τον Κωνσταντίνο Δικαίο.

Για την Εξελεγκτική Επιτροπή ανακήρυξε ως επιτυχόντες και τους τρεις ανωτέρω υποψήφιους.

Για την πιστοποίηση των ανωτέρω συντάχθηκε το παρόν πρακτικό, το οποίο υπογράφηκε, σύμφωνα με το καταστατικό του σωματείου, ως έπεται.

Τα μέλη της Εφορευτικής Επιτροπής

- 1/ Ελένη Ντυμένου
- 2/ Σαφφής Ιωάννης
- 3/ Ανίμωρα ψαρύδα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μεταξύ του
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
και της
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΩΝ ΚΑΙ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ

«ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΜΕΣΣΗΝΗΣ»

Στην Αθήνα, σήμερα 04/4/..... 2024, ημέρα Πέμπτη....., τα κατωτέρω
συμβαλλόμενα μέρη:

- ☛ Το Υπουργείο Πολιτισμού, νόμιμα εκπροσωπούμενο από την Υπουργό, κα. **Λίνα
Μενδώνη**,
- ☛ Η Εταιρεία Μεσσηνιακών και Αρχαιολογικών Σπουδών, που εδρεύει στην
αρχαία Μεσσήνη, όπως εκπροσωπείται νόμιμα από τον Πρόεδρο της, κ. **Ανδρέα
Σαρρή**,
- συμφωνούν και κάνουν αμοιβαίως αποδεκτά τα εξής:

ΠΡΟΙΜΙΟ

Στα όρια του Δήμου Οιχαλίας και του Δήμου Μεσσήνης - στον οποίο και ανήκει διοικητικά -
ιδιαίτερη πολεοδομική ενότητα αποτελεί η Ελληνιστική Πόλη της Αρχαίας Μεσσήνης.

Η Πόλη της αρχαίας Μεσσήνης, μία από τις ομορφότερες και πιο καλοδιατηρημένες σήμερα
πόλεις των ελληνιστικών χρόνων ιδρύθηκε το 369 π.Χ., στους πρόποδες του όρους Ιθώμη, από
τον Θηβαίο στρατηγό, ήρωα και οικιστή Επαμεινώνδα. Περιτειχίστηκε από ισχυρά τείχη
μήκους 9,5 χιλιομέτρων και αποτέλεσε τη νέα πρωτεύουσα της αυτόνομης Μεσσηνίας επί
πολλούς αιώνες. Η Μεσσήνη, ως μία από τις σημαντικότερες πόλεις της Ελλάδας στα
ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια, αποτέλεσε ισχυρό πολιτικό, θρησκευτικό, οικονομικό και
πολιτιστικό κέντρο του αρχαιοελληνικού κόσμου. Η παρακμή της συμπίπτει με την παρακμή
της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας με χρονολογία ορόσημο το 395 μ.Χ., όπου η πόλη επλήγη
ανεπανόρθωτα από τον καταστροφικό σεισμό και την επιδρομή των Γόθων του Αλάριχου.

Από το 1986 έως σήμερα ο αείμνηστος, προσφάτως αποβιώσας, καθηγητής Πέτρος Θέμελης, υπό την αιγίδα της Αρχαιολογικής Εταιρείας, με την ουσιαστική συμβολή των σταθερών και αφοσιωμένων συνεργατών του, μέσα από πολυετείς ανασκαφές, έφερε σταδιακά στο φως την αρχαία πόλη, προχωρώντας σε υποδειγματικές εργασίες αναστήλωσης και ανάδειξης του μνημειακού συνόλου, του δημόσιου και ιδιωτικού χώρου της αρχαίας Μεσσήνης. Η επίπονη και μακροχρόνια ανασκαφική και αναστηλωτική αυτή δραστηριότητα, η οποία χρηματοδοτήθηκε τόσο από κρατικές και ευρωπαϊκές πιστώσεις, όσο και από ιδιωτικές χορηγίες, είχε ως αποτέλεσμα να σώζονται σήμερα αποκαταστημένα, κοσμικά κτήρια, ιερά και δημόσια οικοδομήματα, επιβλητικά ταφικά μνημεία και πολλοί χριστιανικοί ναοί.

Σημαντικός και καθοριστικός αρωγός σε αυτή την προσπάθεια στήριξης και ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Μεσσήνης υπήρξε η Εταιρεία Μεσσηνιακών και Αρχαιολογικών Σπουδών, η οποία ιδρύθηκε ως σωματείο που έχει εγκριθεί με την υπ' αριθ. 70/1994 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Καλαμάτας (με ιδέα και πρωτοβουλία του καθηγητή Πέτρου Θέμελη και του π. Συμβούλου Επικρατείας και Υπουργού Δικαιοσύνης Γιώργου Κουβελάκη) και με έδρα το Μαυρομάτι (σήμερα αρχαία Μεσσήνη) Ιθώμης Μεσσηνίας.

Η συμβαλλόμενη «Εταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών» (στο εξής και ΕΜΑΣ), ως μη κερδοσκοπικό νομικό πρόσωπο, πορίζεται τα ποσά, για την επίτευξη των σκοπών του από δωρεές, χορηγίες τρίτων και συνδρομές. Κατά τη διάρκεια της ύπαρξής της, συνέβαλε ουσιαστικά, όπως προαναφέρθηκε, στο ανασκαφικό και αναστηλωτικό πρόγραμμα της Αρχαιολογικής Εταιρείας, υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Πέτρου Θέμελη, καταβάλλοντας κατ' έτος εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ για τις απαιτούμενες δαπάνες. Συγχρόνως, απασχόλησε και μέχρι προσφάτως απασχολούσε πολυπληθές προσωπικό (συντηρητές, αναστηλωτές, εργατοτεχνίτες κ.λπ.), οι οποίοι έχουν πλέον καταστεί ειδικοί για την εκτέλεση των παραπάνω εργασιών, ενώ έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον εύπορων και ένθερμων υποστηρικτών, καθώς και ιδρυμάτων, που ενδιαφέρονται να συνδράμουν οικονομικά την ΕΜΑΣ για να συμβάλει στη συντήρηση του αρχαιολογικού χώρου και των μνημείων. Σήμερα επιθυμεί να συμβάλλει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη φροντίδα, συντήρηση και διατήρηση του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Μεσσήνης.

Η ΕΜΑΣ έχει εκπαιδεύσει και συνεργάζεται με μία σταθερή ομάδα από έξι έμπειρους, δοκιμασμένους εργατοτεχνίτες με 25ετή συνεχή προϋπηρεσία στον αρχαιολογικό χώρο, ανθρώπους εξειδικευμένους, συνεπείς, αποτελεσματικούς και το κυριότερο άριστους γνώστες των ιδιαιτεροτήτων του χώρου και των μνημείων του.

Επίσης, διαθέτει την απαιτούμενη χρηματοδότηση για την κάλυψη της μισθοδοσίας του παραπάνω προσωπικού, καθώς και της απαιτούμενης δαπάνης που θα προκύψει σε αναλώσιμα υλικά.

Η προστασία και ανάδειξη της αρχαίας Μεσσήνης, που λειτουργεί ταυτόχρονα ως αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής ζωής όλου του νομού, είναι δράση πολυδιάστατη. Η αρχαία Μεσσήνη όλα αυτά τα χρόνια υποδέχεται καλλιτεχνικές δημιουργίες, συναυλίες, θέατρο, χορό, έργα τέχνης, αποτελώντας πόλο έλξης για πλήθος κόσμου. Ο σχεδιασμός και η αποτελεσματική διαχείρισή της είναι αντικείμενο του Υπουργείου, που είναι ο αρμόδιος φορέας για την προστασία και διαχείριση της πολιτιστική κληρονομιάς, την επιστημονική

έρευνα, την αποκάλυψη, τη διατήρηση και τη συντήρηση των αρχαιοτήτων, καθώς και τη μελέτη, τον προγραμματισμό και την εκτέλεση οποιουδήποτε αρχαιολογικού έργου συντήρησης, αποκατάστασης, αναστήλωσης, ανάδειξης και διαμόρφωσης των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, που σε μεγάλο βαθμό στηριζόταν τα τελευταία 35 χρόνια στην υποδειγματική ανασκαφή, αναστήλωση και φροντίδα του διευθυντού των ανασκαφών και αναστηλώσεων Πέτρου Θέμελη, μέσω της Αρχαιολογικής Εταιρείας, και της Εταιρείας που είχε ιδρύσει (ΕΜΑΣ), για να στηρίξει το σκοπό αυτό.

Ο κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος, συνολικής έκτασης 2.700 στρεμμάτων, εκ των οποίων τα 350 βρίσκονται εντός της περιφραξης, χρήζει ετήσιας, συστηματικής μέριμνας για να παραμένει καθαρός, επισκέψιμος και ευπρεπισμένος. Οι αυξημένες ανάγκες για συστηματικούς καθαρισμούς του χώρου από τη βλάστηση, για συνεχείς εργασίες συντήρησης των αρχιτεκτονικών καταλοίπων, καθώς και η κατά περιόδους μη επαρκής χρηματοδότηση για την υλοποίηση του συνόλου των εργασιών που απαιτούνται, καθιστούν την σύμπραξη των δύο φορέων στο πλαίσιο του παρόντος Μνημονίου, ιδιαίτερα σημαντική για την επίτευξη του κοινού στόχου.

Με βάση τα ανωτέρω και δεδομένου ότι:

- Ο αρχαιολογικός χώρος της αρχαίας Μεσσήνης ως κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος (ΦΕΚ 73/Β/14-2-1991) και η αναοριοθέτηση αυτού (ΦΕΚ240/ΑΑΠ/21-9-2011) υπάγεται στην αρμοδιότητα του ΥΠΠΟ και όλες οι μελέτες για τη φροντίδα, συντήρηση και αποκατάσταση των μνημείων του αρχαιολογικού χώρου εγκρίνονται από τα αρμόδια όργανα του ΥΠΠΟ, κατά τις διατάξεις του ν.4858/2021,
  - Η Εταιρεία Μεσσηνιακών και Αρχαιολογικών Σπουδών, η οποία ιδρύθηκε το 1994 υπό μορφή Σωματείου, έχει ως σκοπούς α) την υποβοήθηση του έργου των ανασκαφών και των αναστηλώσεων του μεγάλου αυτού αρχαιολογικού έργου, καθώς και της ιστορικής και αρχαιολογικής έρευνας μέσω της εξασφάλισης ιδιωτικών χρημάτων, δωρεών και χορηγιών και β) την εκπαίδευση ειδικευμένου προσωπικού για ανασκαφές, αναστηλώσεις και συντήρηση αρχαίων.
  - Η Εταιρεία Μεσσηνιακών και Αρχαιολογικών Σπουδών, διαθέτει τις αναγκαίες προϋποθέσεις (τεχνικές και οικονομικές υπηρεσίες, αποφαινόμενα όργανα, αναγκαία στελέχωση κ.λπ.) για την υλοποίηση του εν λόγω έργου ,
- τα συμβαλλόμενα μέρη προβαίνουν στη σύναψη του παρόντος, με σκοπό την ολοκληρωμένη προστασία και ανάδειξη της αρχαίας Πόλης ως σύνολο, με γνώμονα τη διατήρηση του μνημειακού και ιστορικού χαρακτήρα της.

ΑΡΘΡΟ 1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα λαμπρά αποτελέσματα των ανασκαφών και των αναστηλώσεων στην Αρχαία Μεσσήνη, που έγιναν από το έτος 1986 έως σήμερα, υπό τη διεύθυνση του αποβιώσαντος καθηγητή αρχαιολογίας Πέτρου Θέμελη, έφεραν στο φως το μεγαλύτερο μέρος των δημοσίων οικοδομημάτων της αρχαίας πόλης. Ο εμβαδού 3.050 στρεμμάτων περίπου (2200 στρέμματα ο κηρυγμένος και 350 στρέμματα ο περιφραγμένος) χαρακτηρισμένος ως αρχαιολογικός χώρος όπου κείνται τα αρχαία μνημεία, καθώς και τα ίδια τα μνημεία, έχει ανάγκη ετήσιας σταθερής φροντίδας, προκειμένου να παραμένει καθαρός, επισκέψιμος και ευπρεπισμένος για την ανάδειξη των μνημείων.

Αντικείμενο του παρόντος μνημονίου είναι η συνεργασία μεταξύ των συμβαλλομένων μερών με σκοπό την προώθηση του συνόλου των ενεργειών που απαιτούνται, ώστε αφενός ο χαρακτηρισμένος αρχαιολογικός χώρος με τα μνημεία του, αλλά και ο περιβάλλον χώρος του μουσείου, να παραμένουν καθαροί, επισκέψιμοι και ευπρεπισμένοι, αφετέρου με την εξασφάλιση χρηματοδότησης μελετών που αφορούν στη συντήρηση και αποκατάσταση μνημείων του αρχαιολογικού χώρου να συμβάλει στην προστασία και μνημειακότητα της αρχαίας πόλης.
Ειδικότερα προβλέπονται:

1. ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΥΠΡΕΠΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ:

- 1.1. Εργασίες καθαρισμού και αποψίλωσης του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Μεσσήνης.
- 1.2. Συντήρηση δρόμων-προσβάσεων.
- 1.3. Συντήρηση αρδευτικού δικτύου και αποστραγγιστικών έργων στον αρχαιολογικό χώρο.
- 1.4. Εργασίες που αφορούν το κλάδεμα και τη φροντίδα των δέντρων, καθώς και του κήπου του μουσείου.
- 1.5. Συντήρηση και ανανέωση του απαραίτητου μηχανικού εξοπλισμού, καθώς και των δύο εργοταξίων του χώρου.
- 1.6. Εκπόνηση μελετών που θα αφορούν τη στερέωση και συντήρηση των μνημείων του αρχαιολογικού χώρου
- 1.7. Αγορά αγροτεμαχίων-ιδιοκτησιών για την ενοποίηση του αρχαιολογικού χώρου.

2. ΕΚΠΟΝΗΣΗ - ΔΩΡΕΑ ΜΕΛΕΤΩΝ:

Εκπόνηση μελετών αποκατάστασης και συντήρησης των μνημείων, και δωρεά υπέρ του ΥΠΠΟ, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

- ☞ Αγορά αγροτεμαχίων προς όφελος του Ελληνικού Δημοσίου/ΥΠΠΟ με στόχο την ενοποίηση του αρχαιολογικού χώρου αρχαίας Μεσσήνης και τις μελλοντικές έρευνες.
- ☞ Όλες οι παραπάνω δράσεις θα καλύπτονται με δαπάνες προερχόμενες από χορηγίες και δωρεές προς την Εταιρεία. Είναι προφανές ότι η δυναμική των δωρεών και των χορηγιών θα είναι εκείνη που θα προσδιορίζει το εύρος των παρεμβάσεων.

ΑΡΘΡΟ 2 ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ

Οι συμβαλλόμενοι φορείς αναλαμβάνουν τις παρακάτω υποχρεώσεις και δικαιώματα:

2.1. Το ΥΠΠΟ αναλαμβάνει:

- Να εποπτεύει την υλοποίηση του αντικειμένου του Μνημονίου, για θέματα αρμοδιότητάς του, ώστε να διασφαλίζεται η τήρηση των διατάξεων του ν. 4858/2021.
- Την υποχρέωση ολοκλήρωσης όλων των ενεργειών αρμοδιότητάς του, που απαιτούνται για την υλοποίηση του αντικειμένου του παρόντος.

- Την παροχή κάθε δυνατής υποστήριξης προς το δεύτερο συμβαλλόμενο.
- Την εξέταση και έγκριση των σχετικών μελετών, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 4858/2021, δια των αρμόδιων γνωμοδοτικών του οργάνων.

2.2. Η ΕΜΑΣ αναλαμβάνει:

- Την εξολοκλήρου χρηματοδότηση της δαπάνης για την εκτέλεση των εργασιών, υπηρεσιών κι εξόδων που προαναφέρονται στο άρθρο 1.
- Την ευθύνη και φροντίδα για την πρόσληψη ή απόλυση όλου του αναγκαίου προσωπικού (εργατοτεχνικού), καθώς και την πληρωμή της αμοιβής του. Αυτή επίσης θα διορίζει τον επικεφαλής εργατοτεχνίτη του συνεργείου των εργασιών και υπηρεσιών. Η επίβλεψη των εργασιών αποψίλωσης, αποστραγγιστικών έργων και γενικότερου ευπρεπισμού του χώρου θα τελείται από την ΕΜΑΣ. Το προσληφθέν με τους παραπάνω όρους προσωπικό θα παρέχει τις υπηρεσίες του αποκλειστικά στον εντός της περιφραξής αρχαιολογικό χώρο, στην Αρκαδική Πύλη και τα ταφικά μνημεία αυτής, μέρος των τειχών, στο ιερό της Λιμνάτιδος και της Ειλειθυίας, καθώς και στον περιβάλλοντα χώρο του μουσείου.
- Να συνεργάζεται και να παρέχει ενημέρωση και πληροφόρηση στον αντισυμβαλλόμενο αναφορικά με την πορεία υλοποίησης των εργασιών αρμοδιότητάς της.

ΑΡΘΡΟ 3 ΔΙΑΡΚΕΙΑ

Η διάρκεια του μνημονίου συμφωνείται σε πέντε (5) έτη. Η διάρκεια του μνημονίου θα παρατείνεται, με τους ίδιους όρους, για πέντε (5) ακόμη έτη, αν κάποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη δεν δηλώσει (αζημίως για αυτό) ότι επιθυμεί τη λύση του μνημονίου, τρεις μήνες πριν από τη λήξη του.

Χρόνος έναρξης του παρόντος μνημονίου ορίζεται η ημερομηνία της υπογραφής του.

ΑΡΘΡΟ 4 ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ

Τα μέρη δεσμεύονται να τηρούν απόλυτη εχεμύθεια σχετικά με οποιαδήποτε ευαίσθητα στοιχεία ή πληροφορίες ή υλικό τυχόν περιέλθει σε γνώση τους στο πλαίσιο της υλοποίησης του αντικειμένου του παρόντος. Ως εμπιστευτικό και απόρρητο θεωρείται, ενδεικτικώς, κάθε στοιχείο, τεχνική ή εμπορική πληροφορία, σχέδιο, μελέτη, δεδομένο και, γενικά, όλες οι εκατέρωθεν παρεχόμενες πληροφορίες. Σε περίπτωση αμφιβολίας, όλες οι πληροφορίες που περιέχονται σε γνώση των μερών, καθώς και τυχόν προστεθέντων τους, θεωρούνται άκρως εμπιστευτικές. Η εμπιστευτικότητα της κάθε πληροφορίας δεν επηρεάζεται από το εάν αυτή περιήλθε σε γνώση των μερών προφορικά, εγγράφως, ηλεκτρονικά ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο.

Έκαστο μέρος δεσμεύεται να μην αποκαλύψει σε τρίτους, χωρίς την προηγούμενη γραπτή άδεια του αντισυμβαλλομένου μέρους, εμπιστευτικές πληροφορίες που του δόθηκαν ή να χρησιμοποιήσει στοιχεία που θα περιέλθουν σε γνώση αυτού και των τυχόν προστεθέντων

του κατά την εκτέλεση του παρόντος, καθώς και να μην κοινοποιεί στοιχεία, έγγραφα και πληροφορίες των οποίων λαμβάνει γνώση σε σχέση με το παρόν.

ΑΡΘΡΟ 5 ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οποιαδήποτε τροποποίηση ή παράταση του παρόντος πραγματοποιείται μόνον εγγράφως, με κοινή συμφωνία των συμβαλλομένων μερών. Η καταληκτική ημερομηνία μπορεί να τροποποιηθεί με κοινή απόφαση των συμβαλλομένων μερών.

ΑΡΘΡΟ 6 ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

- Η συνεργασία των δύο φορέων, σύμφωνα με το παρόν Μνημόνιο, υπόκειται στην ισχύουσα νομοθεσία.
- Το παρόν Μνημόνιο δεν στοιχειοθετεί συνεταιρισμό ή κοινοπραξία μεταξύ των συνεργαζόμενων φορέων, ούτε υποδηλώνει ότι το ένα μέρος καθίσταται πληρεξούσιο του άλλου.
- Κανένα από τα μέρη δεν είναι υπεύθυνο ως αντιπρόσωπος ή εγγυητής για οποιαδήποτε πράξη ή ενέργεια των λοιπών μερών.
- Κανένα από τα μέρη δεν μπορεί να εκχωρήσει τα δικαιώματα του παρόντος Μνημονίου σε τρίτο.
- Οι διαφορές που προκύπτουν από την ερμηνεία και την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος Μνημονίου επιλύονται φιλικά, μέσω διαβούλευσης των μερών.

Το παρόν συντάχθηκε σε δύο (2) ισόκυρα αντίτυπα, εκ των οποίων έκαστο συμβαλλόμενο μέρος λαμβάνει από ένα (1).

04' Απριλίου
Αθήνα, ... ~~Μαρτίου~~ 2024

ΟΙ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΙ

Για το Υπουργείο Πολιτισμού

Υπουργός
Αίμα Μενδώνη

Για την ΕΜΑΣ

Ο Πρόεδρος
Ανδρέας Σαρρής

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΩΝ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΜΕΣΣΗΝΗ
ΤΗΛ: 2724051046 - 2103314324
ΑΦΜ: 090230190 ΔΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Π. Θέμελης, ανασκαφή Μεσσήνης (Έργον 2023)

Οι ανασκαφικές έρευνες της Εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας στην αρχαία Μεσσήνη συνεχίστηκαν το έτος 2023 υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Πέτρου Θέμελη: 1. Στο μεγάλο λουτρικό συγκρότημα δημόσιων Θερμών της ρωμαιοκρατίας που βρίσκεται σε επαφή με τη νότια πλευρά του τεμένους της θεάς Ίσιδος, 2. Στο βυζαντινό εκκλησιαστικό συγκρότημα ανατολικά του Ασκληπιείου και 3. Στο Ιεροθύσιον, όπου έλαβαν χώρα εργασίες τελικής διαμόρφωσης.

1. ΘΕΡΜΕΣ ΡΩΜΑΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟ ΙΣΕΙΟΝ

Οι Θέρμες, τα μεγάλα δημόσια λουτρικά συγκροτήματα των ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων, όπως αυτό που ήλθε στο φως σε επαφή με το τέμενος του ιερού της Ίσιδος στην αρχαία Μεσσήνη ήταν σημαντικά πολυσύχναστα κέντρα κοινωνικής δραστηριότητας και υγιεινής, που δέσποζαν με τον όγκο και την πολυτέλεια της κατασκευής μεταξύ των λοιπών κτισμάτων της πόλης. Οι Θέρμες της αρχαίας Μεσσήνης περιλαμβάνουν πλήθος αιθουσών και χώρων διαφόρων χρήσεων, όπως *προπνύγια*, αλλιώς *πρεφούρνια*, όπου άναβαν οι φωτιές με ποσότητα ξύλων και ο θερμός αέρας κυκλοφορούσε στα υπόκαυστα και στις μεγάλες θερμαινόμενες πισίνες, αίθουσες αναψυχής, εντυπωσιακό αίθριο με δάπεδο από πήλινες πλάκες σε περίτεχνο κεραμοθέτημα σε μορφή σύγχρονου παρκέ, καθώς και χώρους υγιεινών ασκήσεων με ψηφιδωτά δάπεδα. Οι πολίτες είχαν τη δυνατότητα να κολυπήσουν στις μεγάλες πισίνες, να παραμείνουν σε συνέχεια στη μεγάλη πολυτελή αίθουσα με το μαρμάρινο δάπεδο και τις ορθομαρμαρώσεις, να κάνουν μασάζ, και να χρησιμοποιήσουν τελικά τις θερμαινόμενες αίθουσες με τα υπόκαυστα, το *caldarium* και το *tepidarium*. Το θερμό λουτρό (*Caldarium*) ήταν χώρος με θερμό νερό όπου οι επισκέπτες θα λούζονταν και θα χρησιμοποιούσαν τον ατμό. Το *Tepidarium* ήταν μεσαίος χώρος με μέτρια θερμοκρασία, όπου οι επισκέπτες περνούσαν χρόνο για να ξεκουραστούν και να στεγνώσουν πριν από την αναχώρησή τους.

Οι Θέρμες ήταν ταυτόχρονα κέντρα όπου οι πολίτες συναντιόνταν, συζητούσαν, και περνούσαν χρόνο μαζί. Είχαν ρόλο σημαντικό να παίξουν στην πολιτική και κοινωνική

ζωή της Μεσσήνης, καθώς συχνά χρησιμοποιούνταν ως χώροι συναντήσεων αρχόντων της πόλης, ξένων πρέσβων και εμπόρων (*negotiatores*) για διαπραγματεύσεις πολιτικού και εμπορικού χαρακτήρα..

Οι μεγάλες δημόσιες Θέρμες της αρχαίας Μεσσήνης αντικατοπτρίζουν από την πλευρά τους τον άνετο και πολυτελή, κοσμοπολίτικο βίο της μεσσηνιακής ελίτ στη διάρκεια των ρωμαϊκών αυτοκρατορικών χρόνων, καθώς και το πολιτιστικό της επίπεδο. Οι Θέρμες λειτουργούσαν ως δημόσιοι χώροι που προσέφεραν όχι μόνο λουτρά, αλλά και έναν τόπο, όπως υπογραμμίσαμε παραπάνω, συνάντησης, κοινωνικής διασκέδασης και γυμναστικής.

Επιπλέον, οι Θέρμες είχαν κοινόχρηστους χώρους όπου οι άνθρωποι συναντιόντουσαν, συζητούσαν, έπαιζαν επιτραπέζια παιχνίδια και απολάμβαναν την κοινωνική διασκέδαση. Αποτελούσαν σημαντικό κομμάτι του κοινωνικού ιστορικού υπόβαθρου της αρχαίας Μεσσήνης, στενή ήταν και η σχέση τους και με σημαντικά ιερά τεμένη της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας όπως το ιερό της Ίσιδος που βρίσκεται σε επαφή με το οικοδομικό συγκρότημα των Θερμών αμέσως νότια από το Θέατρο της πόλης Μεσσήνης, όπου το είδε και το μνημόνευσε ο περιηγητής Παυσανίας.

Σύμφωνα με τα ανασκαφικά δεδομένα, ισχυρό και καταστροφικό ήταν το πλήγμα που δέχτηκε το οικοδομικό συγκρότημα των Θερμών στη διάρκεια του μεγάλου, μαρτυρημένου φιλολογικά (Μαρκελλίνος) και τεκμηριωμένου ανασκαφικά σε ολόκληρη την πόλη της αρχαίας Μεσσήνης, τρομερού σεισμού του έτους 365 μ.Χ. Οι Θέρμες υπέστησαν σοβαρές ζημιές και εγκαταλείφθηκαν όπως άλλωστε και όλα τα δημόσια κτήρια της πόλης. Τα πολύτιμα υλικά των ορθομαρμαρώσεων, των δαπέδων, καθώς επίσης οι μεγάλες πήλινες πλάκες του δαπέδου των υποκαύστων και οι τετράγωνοι και κυκλικοί οπτόπλινθοι των κιονίσκων αφαιρέθηκαν συστηματικά από τους εναπομείναντες ενδεείς κατοίκους και τους γνωστούς μεταλλοκυνηγούς. Το εντυπωσιακό ημιερειπωμένο κέλυφος των Θερμών παρέμεινε προσιτό ως χώρος πορισμού οικοδομικών υλικών τουλάχιστον ως τα τέλη του 6ου αιώνα μ.Χ. όπως μαρτυρούν οι παλαιοχριστιανικοί κιβωτιόσχημοι και κεραμοσκεπείς τάφοι που ήλθαν στο φως κυρίως στην περιοχή της νότια κύριας εισόδου και του αιθρίου με το περίτεχνο κεραμοθέτημα. Ένας από τους κιβωτιόσχημους τάφους περιείχε τον σκελετό ηλικιωμένης γυναίκας συνοδευόμενη από πήλινη οινοχοίσκη του 5ου/6ου αι. μ.Χ.

Πραγματοποιήθηκαν παράλληλα εργασίες συντήρησης των ψηφιδωτών δαπέδων του λουτρικού συγκροτήματος, ιδιαίτερα των ψηφιδωτών δαπέδων της κεντρικής νότιας εισόδου και πέριξ του αίθριου με το περίτεχνο κεραμοθέτημα.

2. ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΕΙΟΥ

Συνεχίστηκαν, από 20 Αυγούστου ως 15 Σεπτεμβρίου, οι ανασκαφικές εργασίες στο βυζαντινό εκκλησιαστικό συγκρότημα ανατολικά του Ασκληπείου σε συνεργασία με τον καθηγητή του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου Γιώργο Δεληγιαννάκη, του βυζαντινολόγου συνεργάτη μας Νίκου Τσιβίκη και τη συμμετοχή φοιτητών(-τριών) και μεταπτυχιακών. Το κτηριακό συγκρότημα σώζεται σε μεγάλο ύψος και διατηρεί διαδοχικές φάσεις από την Πρωτοβυζαντινή έως την Ύστερη Μεσαιωνική περίοδο.

Η ανασκαφική έρευνα προχώρησε στην αποκάλυψη ενός εντυπωσιακού κλιμακοστασίου με πέντε αναβαθμούς, το οποίο οδηγεί ανατολικά σε άνδρα, ενώ ο πρώτος της δυτικής πλευράς εδράζεται σε επίχωση πρώιμων ελληνιστικών χρόνων.

Η φετινή έρευνα συνδυάστηκε με μικρής κλίμακας ηλεκτρομαγνητική διασκόπηση του χώρου προς τα βόρεια με στόχο τον εντοπισμό μη ορατών οικιστικών κατάλοιπων. Η κεραμική, τα νομίσματα και τα λοιπά κινητά ευρήματα της ανασκαφής που μελετώνται σε σχέση με τις οικοδομικές φάσεις των αρχιτεκτονικών κατάλοιπων φωτίζουν πτυχές της μετάβασης μιας κοινωνίας, οργανωμένης σύμφωνα με τις αρχές της ελληνορωμαϊκής πόλης σε μια βυζαντινή/μεσαιωνική πόλη.

ΤΟ ΙΕΡΟΘΥΣΙΟΝ

Με τις εργασίες αποστράγγισης και τις επιστρώσεις των χώρων του Ιεροθυσίου με αδρανή υλικά διαφόρων αποχρώσεων, καθώς και με τη αποχωμάτωση και τον καθαρισμό των οδών που περιβάλλουν και ορίζουν το οικοδόμημα από την ανατολική και τη δυτική πλευρά του, ολοκληρώθηκαν φέτος οι επεμβάσεις μας.

Πέτρος Θέμελης

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΤΡΟ ΘΕΜΕΛΗ

της Εύης Λαμπροπούλου

Είχα την τύχη και την τιμή να βρίσκομαι κοντά στον Πέτρο Θέμελη ως στενή συνεργάτιδα και βοηθός πάνω από 20 χρόνια, από το 2002 έως τον θάνατό του. Ο άνθρωπος αυτός υπήρξε πολλά πράγματα για μένα αλλά πάνω από όλα Δάσκαλος και καθοδηγητής και η Μεσσήνη ένα μεγάλο σχολείο. Το να δουλεύει κανείς με τον Πέτρο Θέμελη στην ανασκαφή και στην αναστήλωση των μνημείων ήταν κάτι εξαιρετικά δύσκολο και επίπονο αλλά ταυτόχρονα μαγικό και συναρπαστικό. Ένας άνθρωπος πολύ μπροστά από την εποχή του με απόλυτη προσήλωση στον στόχο, για τον οποίο αγωνιζόταν με πάθος, μεθοδικότητα, επιμονή και υπομονή. Το ίδιο ακριβώς απαιτούσε και από τους συνεργάτες του. Αλλά και ένας άνθρωπος ανοιχτός στο κοινό, ανοιχτός στις συνεργασίες, ανοιχτός στη γνώση και στο μοίρασμα. Μαζί του δεν μάθαινες μόνο αρχαιολογία, μάθαινες να μοιράζεσαι, να συνεργάζεσαι και να διαχειρίζεσαι. Άφησε ανεξίτηλα το στίγμα του όχι μόνο στον χώρο που δημιούργησε αλλά σε όλους όσους δούλεψαν, συνεργάστηκαν και αγωνίστηκαν μαζί του έχοντας κοινούς στόχους και όραμα. Η ματιά του Πέτρου Θέμελη απέναντι σε αυτό που έβλεπε, έγραφε ή κατασκεύαζε δεν ήταν ποτέ στείρα, καθώς έβαζε πάντα συναίσθημα, εμφυσούσε ζωή. Το ίδιο έκανε και με τους ανθρώπους, γι' αυτό δεν έφτιαξε μόνος αρχαιολόγους αλλά κυρίως ανθρώπους σκεπτόμενους, ικανούς να συναισθανθούν, να οραματιστούν, να αφοσιωθούν και να αγαπήσουν αυτό που κάνουν. Πριν λίγο καιρό δε μπορούσα να φανταστώ μια ζωντανή συνέχεια χωρίς αυτόν, σήμερα όμως, πιστεύω, και έπειτα απ' όλα αυτά που έχουμε πετύχει ότι η συνέχεια κρύβεται στο έμψυχο υλικό. Η συνέχεια είναι όλοι οι άνθρωποι που διαμόρφωσε, που ενέπνευσε, οι άνθρωποι που τον εμπιστεύτηκαν, που αγάπησε και τον αγάπησαν, οι φίλοι, οι συνεργάτες, πολλοί από τους οποίους είναι ή θα γίνουν μέλη της ΕΜΑΣ, ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΦΡΟΝΤΙΣΟΥΝ Ο ΠΕΤΡΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ ΚΑΙ Η ΑΡΧΑΙΑ ΜΕΣΣΗΝΗ ΝΑ ΖΗΣΟΥΝ ΑΙΩΝΙΑ, όπως θα επιθυμούσε και ο ίδιος.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΕΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΕΜΑΣ

1. Βασικός στόχος η φροντίδα-περιποίηση του χώρου και των μνημείων (αποψιλώσεις , κλαδέματα, κούρεμα γκαζόν, αποστραγγιστικά έργα κλπ).

2. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

- Εκδόσεις επιστημονικών συγγραμμάτων
- Καθιέρωση υποτροφίας Π. Θέμελη
- Μελέτες για την ανάδειξη μνημείων (υπόψη : στέγαση κάποιων μνημείων, ηλεκτροφωτισμός χώρου κλπ)
- Απαλλοτριώσεις για την ενοποίηση του χώρου και τη συνέχιση της έρευνας
- Συγκέντρωση/ταξινόμηση και αξιοποίηση του αρχαιολογικού και μη αρχαιακού υλικού (ψηφιοποίηση) και συγγραφικού έργου του καθηγητή.

3. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ-ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

- Διοργάνωση πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων (εκθέσεις ζωγραφικής-γλυπτικής, γαστρονομικές εκθέσεις τοπικών προϊόντων, μουσικά δρώμενα κλπ)
- Διοργάνωση πολιτιστικών διαδρομών (σύνδεση με άλλα ιστορικά κέντρα της περιοχής)
- Σύνδεση της Μεσσήνης με άλλα καλλιτεχνικά κέντρα και δρώμενα. Καθιέρωση φεστιβάλ που θα την ξεχωρίζει και χαρακτηρίζει, ώστε να αποτελέσει θεσμό.

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

- Εκπαιδευτικά προγράμματα (σύνδεση με σχολεία)
- Οργάνωση διαλέξεων-Συνεδρίων αφιερωμένα στον Πέτρο Θέμελη και τη Μεσσήνη

Ε. Λαμπροπούλου